

Вх. №..... от2024 г.

ДО
ДОЦ. Д-Р ИВАН Н. ИВАНОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КЕВР

ДОКЛАД
от
дирекция „Електроенергетика и топлоенергетика“

Относно: *финансов излишък за независимия преносен оператор от балансиращия пазар*

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 година за установяване на насоки за електроенергийното балансиране (Регламент (ЕС) 2017/2195) урежда нормите, въз основа на които функционира балансиращият пазар на електрическа енергия. Нормите на регламента са с обхват на действие по отношение на всички държави – членки на Европейския съюз и са директно приложими за всички лица, на които са делегирани или възложени отговорности във връзка с електроенергийното балансиране, включително и за операторите на преносни системи. По силата на чл. 99, ал. 1 и ал. 2 от Закона за енергетиката (ЗЕ) операторът на електропреносната мрежа – „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД (ЕСО ЕАД), организира пазара на балансираща енергия за целите на балансиране на производството и потреблението на електрическа енергия, като е страна по всички сделки с балансираща енергия. По тези сделки, цената на балансиращата електрическа енергия се определя по Методиката за определяне на цени на балансиращата електрическа енергия (Методиката). Същата е приета от Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР) с решение по Протокол № 108 от 22.04.2024 г., по т. 1, след като с § 14, т. 2 от Преходните и заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Закона за безопасно използване на ядрената енергия, обн. ДВ, бр. 27 от 2024 г., е изменена нормата на чл. 21, ал. 1, т. 11 от Закона за енергетиката (ЗЕ), като е предвидено правомощие на КЕВР да приема и контролира прилагането на методика за определяне на цените на балансиращата електрическа енергия. Методиката е обнародвана в ДВ, бр. 37 от 26.04.2024 г. и е в сила от 01.05.2024 г.

В допълнение, основен принцип при реализиране на процедурата по уреждане на небаланси на балансиращия пазар на електрическа енергия, респективно при определяне на цената на балансиращата енергия, е осигуряване на финансова неутралност на оператора на преносната система – чл. 44, пар. 1, б. „и“ от Регламент (ЕС) 2017/2195. Спазването на този принцип следва да бъде гарантирано от регулаторния орган чрез прилагането през регулаторния период на подходящ механизъм, въз основа на който всеки положителен или отрицателен финансов резултат вследствие на уреждане на небаланси на балансиращия пазар се прехвърля към ползвателите на мрежата така, че като краен резултат операторът на преносната система да не получава икономически ползи или загуби – чл. 44, пар. 2 от Регламент (ЕС) 2017/2195. За тази цел Методиката предвижда операторът на преносната система да докладва ежемесечно на КЕВР финансовите си дефицити или излишъци, формирани въз основа на прилаганите цени на балансиращата енергия.

Действащият регулаторен период на ЕСО ЕАД е с продължителност до 30.06.2024 г. и към тази дата КЕВР следва да обезпечи изпълнението на принципа за финансова неутралност на оператора на преносната система. От друга страна, Методиката се прилага от 01.05.2024 г., поради което през регулаторния период на ЕСО ЕАД са налични данни за извършен въз основа на същата окончателен месечен финансов сетълмент само за месец май 2024 г.

Предвид горното, КЕВР с писмо с изх. № Е-13-41-68 от 21.06.2024 г. е изисквала от ЕСО ЕАД информация за реализираните от дружеството финансови дефицити или излишъци от балансиращия пазар за месец май 2024 г., като такава е предоставена от дружеството с писмо с вх. № Е-13-41-70 от 24.06.2024 г.

След анализ на данните за системния небаланс, клиринговите цени на балансиращата енергия и постигнатите цени за енергиен недостиг и излишък, както и разходите на координаторите на балансиращи групи за месец май 2024 г., се установи следното:

Необичайно високите разходи на координаторите на балансиращи групи се дължат основно на високите цени на балансиращата енергия, в резултат на огромния недостиг на ЕЕС за интервалите на доставка от 8:00 ч. до 18:15 ч. на 19.05.2024 г. и на приложената корекция с коефициента по чл. 8, ал. 4 от Методиката. В тази връзка разходите и съответно приходите на координаторите на балансиращи групи достигат екстремни нива, като в останалите дни от месеца като цяло не се наблюдават толкова високи стойности.

Задълженията на координаторите на балансиращи групи само за 19.05.2024 г. представляват между 50% и 75% от общите месечни задължения към оператора на балансиращия пазар, като основната причина са постигнатите екстремно високи цени на балансиращата енергия през този ден, които са представени в следващата таблица:

Период на сетълмент	Цена за небаланс
19.05.2024 00:00 - 00:15	503,95
19.05.2024 00:15 - 00:30	0,50
19.05.2024 00:30 - 00:45	0,50
19.05.2024 00:45 - 01:00	0,50
19.05.2024 01:00 - 01:15	0,50
19.05.2024 01:15 - 01:30	483,00
19.05.2024 01:30 - 01:45	483,00
19.05.2024 01:45 - 02:00	0,50
19.05.2024 02:00 - 02:15	503,95
19.05.2024 02:15 - 02:30	483,00
19.05.2024 02:30 - 02:45	0,50
19.05.2024 02:45 - 03:00	-10,00
19.05.2024 03:00 - 03:15	-10,00
19.05.2024 03:15 - 03:30	-10,00
19.05.2024 03:30 - 03:45	-10,00
19.05.2024 03:45 - 04:00	-10,00
19.05.2024 04:00 - 04:15	-10,00
19.05.2024 04:15 - 04:30	483,00
19.05.2024 04:30 - 04:45	-10,00
19.05.2024 04:45 - 05:00	-10,00
19.05.2024 05:00 - 05:15	-10,00
19.05.2024 05:15 - 05:30	-10,00
19.05.2024 05:30 - 05:45	-10,00
19.05.2024 05:45 - 06:00	-10,00
19.05.2024 06:00 - 06:15	-10,00

Период на сетълмент	Цена за небаланс
19.05.2024 06:15 - 06:30	0,50
19.05.2024 06:30 - 06:45	-10,00
19.05.2024 06:45 - 07:00	-10,00
19.05.2024 07:00 - 07:15	499,99
19.05.2024 07:15 - 07:30	499,99
19.05.2024 07:30 - 07:45	499,99
19.05.2024 07:45 - 08:00	499,99
19.05.2024 08:00 - 08:15	937,62
19.05.2024 08:15 - 08:30	914,08
19.05.2024 08:30 - 08:45	641,79
19.05.2024 08:45 - 09:00	1143,15
19.05.2024 09:00 - 09:15	2371,11
19.05.2024 09:15 - 09:30	2859,33
19.05.2024 09:30 - 09:45	2748,24
19.05.2024 09:45 - 10:00	2801,37
19.05.2024 10:00 - 10:15	4274,51
19.05.2024 10:15 - 10:30	3947,04
19.05.2024 10:30 - 10:45	3900,67
19.05.2024 10:45 - 11:00	4159,45
19.05.2024 11:00 - 11:15	4421,76
19.05.2024 11:15 - 11:30	5249,12
19.05.2024 11:30 - 11:45	5368,18
19.05.2024 11:45 - 12:00	5365,85
19.05.2024 12:00 - 12:15	5935,47
19.05.2024 12:15 - 12:30	6214,44
19.05.2024 12:30 - 12:45	6341,67
19.05.2024 12:45 - 13:00	6339,33
19.05.2024 13:00 - 13:15	6184,98
19.05.2024 13:15 - 13:30	6282,86
19.05.2024 13:30 - 13:45	5802,44
19.05.2024 13:45 - 14:00	5748,34
19.05.2024 14:00 - 14:15	4698,62
19.05.2024 14:15 - 14:30	4795,22
19.05.2024 14:30 - 14:45	4869,93
19.05.2024 14:45 - 15:00	5320,71
19.05.2024 15:00 - 15:15	4537,30
19.05.2024 15:15 - 15:30	4828,55
19.05.2024 15:30 - 15:45	4748,99
19.05.2024 15:45 - 16:00	4794,84
19.05.2024 16:00 - 16:15	3693,21
19.05.2024 16:15 - 16:30	3698,61
19.05.2024 16:30 - 16:45	3764,68
19.05.2024 16:45 - 17:00	3903,32
19.05.2024 17:00 - 17:15	2083,46
19.05.2024 17:15 - 17:30	2098,35
19.05.2024 17:30 - 17:45	1915,18
19.05.2024 17:45 - 18:00	2250,26
19.05.2024 18:00 - 18:15	1489,25
19.05.2024 18:15 - 18:30	499,99

Период на сетълмент	Цена за небаланс
19.05.2024 18:30 - 18:45	499,99
19.05.2024 18:45 - 19:00	1710,63
19.05.2024 19:00 - 19:15	1489,25
19.05.2024 19:15 - 19:30	1489,25
19.05.2024 19:30 - 19:45	1489,25
19.05.2024 19:45 - 20:00	1489,25
19.05.2024 20:00 - 20:15	-10,00
19.05.2024 20:15 - 20:30	-10,00
19.05.2024 20:30 - 20:45	-10,00
19.05.2024 20:45 - 21:00	-10,00
19.05.2024 21:00 - 21:15	499,99
19.05.2024 21:15 - 21:30	499,99
19.05.2024 21:30 - 21:45	499,99
19.05.2024 21:45 - 22:00	0,50
19.05.2024 22:00 - 22:15	1489,25
19.05.2024 22:15 - 22:30	499,99
19.05.2024 22:30 - 22:45	499,99
19.05.2024 22:45 - 23:00	0,50
19.05.2024 23:00 - 23:15	503,95
19.05.2024 23:15 - 23:30	503,95
19.05.2024 23:30 - 23:45	503,95
19.05.2024 23:45 - 00:00	499,99

Видно от горната таблица, цената на балансиращата енергия достига до 6 341,67 лв./MWh, като средната стойност за интервалите на доставка от 8:00 ч. до 18:15 ч. е в размер на 3 986,42 лв./MWh. Следва, обаче, да се има предвид, че през посочения период тези цени се заплащат от координаторите на балансиращи групи, които са в недостиг и причиняват разходи за електроенергийната система. Докато координаторите на балансиращи групи, които са в излишък и помагат на електроенергийната система, получават плащания по същите цени от независимия преносен оператор.

Посочените по-горе стойности на цените на балансиращата енергия са постигнати в резултат на фактори, както следва:

1. Пълна липса на реакция и подценяване на ситуацията от страна на значителна част от координаторите на балансиращи групи. Огромният недостиг в електроенергийната система достига до 1063 MW интегрално за някои от часовете, при товар на електроенергийната система под 3300 MW, т.е. почти 1/3 недостиг (съизмерим с отпадането на блок в „АЕЦ Козлодуй“ ЕАД). Част от координаторите са реагирали адекватно на ситуацията, като са закупили количества енергия от пазарен сегмент „в рамките на деня“, като не само са нетирали грешката в прогнозата по отношение на ВЕИ производителите в техните групи, но са помогнали на системата, като съответно са реализирали постъпления по горните високи цени от оператора на пазара на балансираща енергия. По-голямата част от координаторите с голямо ВЕИ портфолио, обаче, не са предприели никакви действия за коригиране на грешните прогнози за производство в резултат на променените метеорологични условия, поради което се е наложило да закупят недостига на електрическа енергия от балансиращия пазар. В този смисъл не може да се приеме, че реализираният значителен финансов резултат от тези координатори се дължи на прилагането на Методиката. Анализът на реализираните сделки на пазарен сегмент „в рамките на деня“ показва, че за 19.05.2024 г. е имало достатъчно предлагане, като цените варират от 50,00 €/MWh до 274,69 €/MWh. Свободният капацитет по

междусистемните електропроводи за внос е бил над 2000 MW, т.е. налице са били всички предпоставки за адекватна реакция за покриване на небаланса от търговските участници. Вместо това, голяма част от тях не предприемат абсолютно никакви действия, друга част, виждайки възможност да реализират по-висок марж, правят арбитражи между балансиращия пазар и пазарен сегмент „в рамките на деня“, в резултат на което продават на около 500 лв./MWh, но реализират небаланс, за който дължат около 6000 лв./MWh, трети подценяват системния небаланс и продават реализирания в тяхната група излишък от даден вид производители, несъобразявайки се с недостига, причинен от соларните мощности в същата тази група, а четвърти използват роботизирана търговия, но софтуерът се оказва безполезен поради заложен прекалено нисък праг на цените, до които могат да се реализират сделки.

Анализът по-горе показва, че най-вероятната причина за липсата на адекватна реакция от страна на координаторите на балансиращи групи, предизвикала огромния недостиг, съответно довела до екстремни цени на 19.05.2024 г., е обстоятелството, че този ден е почивен (неделя), дежурен персонал не е бил наличен и необходимите коригиращи действия не са били предприемани. Това важи в пълна степен за крайните снабдители, които в петък подават графици си за събота, неделя и понеделник.

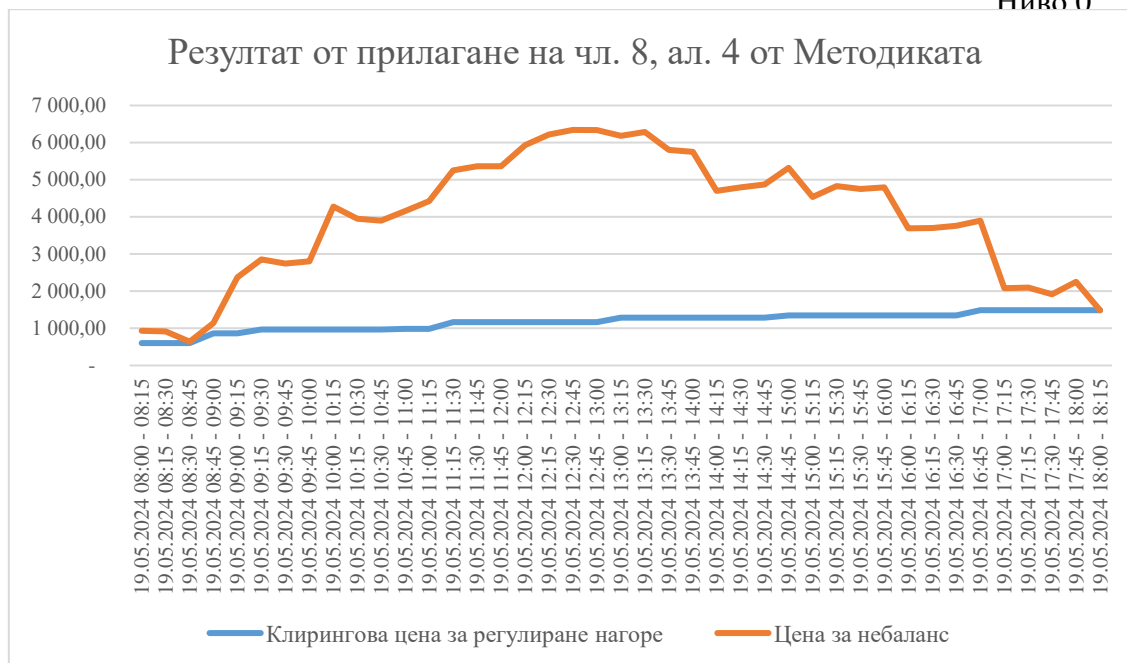
В подкрепа на горните аргументи са и данните от дните 23.05.2024 г. и 28.05.2024 г., когато в същите часови периоди се наблюдава ситуация, идентична на тази от 19.05.2024 г., но след навременните мерки, предприети от търговските участници, не се стига до гореописаните аномалии.

2. Обстоятелството, че на 19.05.2024 г. един от основните доставчици на балансираща енергия се е възползвал от липсата на достатъчно конкуренция (предвид факта, че ЕСО ЕАД все още не се е присъединило към общеевропейската платформа за автоматично вторично регулиране на честотата и обменните мощности PICASSO) при осигуряването на електрическа енергия за покриване на реализирания огромен недостиг, води до постигане на цени няколко пъти по-високи от средните за месеца. При средни цени за регулиране нагоре в диапазона от около 342 лв./MWh до около 605 лв./MWh, „ТЕЦ Марица изток 2“ ЕАД постепенно през деня увеличава офериранията цена от 603,75 лв./MWh до 1 710,63 лв./MWh. По този начин, предвид изискването на Регламент (ЕС) 2017/2195, съответно на чл. 4 от Методиката, цената на балансиращата енергия да се определя чрез използването на метода „Pay as Clear“, тоест за целите на изчислението на цените да се вземат най-високите цени при активиране на предложения за регулиране нагоре, се предопределя и клиринговата цена на всички доставчици. Също така, не е налице пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия, тъй като с измененията и допълненията на ЗЕ, обн. ДВ, бр. 27 от 2024 г., такава не се определя от КЕВР.

От горните факти и обстоятелства може да се направи извод, че цените за предоставянето на балансираща енергия за регулиране нагоре са в пряка корелация с размера на недостига в електроенергийната система (ЕЕС) за съответния период на сетълмент. В тази връзка е необходимо да се отбележи, че най-високите стойности са постигнати в около 50% от интервалите на сетълмент на 19.05.2024 г., когато поради рязка промяна на метеорологичните условия и неадекватно поведение от повечето координатори на балансиращи групи за осигуряване на липсващите им количества от пазара „в рамките на деня“, ЕЕС е била в сериозен недостиг, достигащ до над 1000 MW интегрално за част от часовете. За това поведение допринася и ненавременното запознаване и оценка, както и липса на достатъчно опит на координаторите на балансиращи групи по отношение на предвидения в Методиката механизъм за определяне на цените на балансиращата енергия, както и на цените за енергиен излишък и недостиг, съответно с огромния финансов риск за тези участници при неточно прогнозирано количество в графиците им за „ден - 1“, както и за непредприемане на коригиращи действия чрез покупка/продажба „в рамките на деня“.

3. В резултат на високите цени на балансиращата енергия и огромния недостиг на ЕЕС, за интервалите на доставка от 8:00 ч. до 18:00 ч. на 19.05.2024 г. е приложена корекцията с коефициента по чл. 8, ал. 4 от Методиката, съответно разходите и приходите на координаторите на балансиращи групи достигат екстремни нива, като в останалите дни от месеца като цяло не се наблюдават прекалено високи стойности.

Допълнителните етапи при определяне на цената на балансиращата енергия, предвидени в чл. 8, ал. 3 и ал. 4 от Методиката, имат за цел да ограничат възможностите за арбитражи между пазарен сегмент „в рамките на деня“ и балансиращия пазар, които през последната година предизвикаха огромни излишъци и доведоха до невъзможност операторът на преносната мрежа да балансира електроенергийната система, съответно застрашиха сигурността на електроенергийната система в синхронна зона Континентална Европа. Това доведе до огромни санкции за българския оператор и свръхпечалби за търговските участници, извършили антипазарните арбитражи, които печалби, обаче, за разлика от настоящата ситуация, характеризираща се с огромни загуби, не бяха прехвърлени към участниците в съответните балансиращи групи. Тези допълнителни етапи гарантират невъзможността търговците на електрическа енергия да реализират огромни печалби чрез арбитражи между двата пазара за сметка на сигурността на електроенергийната система, като имат дисциплиниращ и превантивен характер. В разглеждания ден, обаче, не е налице ситуация, която да е в резултат на антипазарни арбитражи, а по-скоро се наблюдава подценяване на ситуацията, недооценка на рисковете и липса на адекватни действия от страна на координаторите на балансиращи групи предвид обстоятелствата, че от една страна 19.05.2024 г. е почивен ден, а от друга липсва достатъчно опит на пазара при действието на Методиката (месец май 2024 г. е първият месец, през който Методиката се прилага).

Предвид изложените по – горе факти и обстоятелства, в резултат на прилагането на чл. 8, ал. 4 от Методиката на 19.05.2024 г. в ЕСО ЕАД е натрупан финансов излишък в размер на 26 416 465 лв. По отношение на същия, с оглед гарантиране на принципа на Регламент (ЕС) 2017/2195 за финансова неутралност на оператора на преносната система през действащия регулаторен период на ЕСО ЕАД, който е до 30.06.2024 г., КЕВР следва да приложи механизъм, въз основа на който този положителен финансов резултат да се прехвърли към ползвателите на мрежата така, че операторът на преносната система да не получава икономически ползи или загуби. От друга страна, ЗЕ и подзаконовите актове по прилагането му в частта, регламентираща функционирането на балансиращия пазар на електрическа енергия, към момента не съдържат конкретни правила, по които при установен финансов дефицит или излишък, да се достига до предвидената в регламента финансова неутралност на оператора на преносната система при администрирането на балансиращия пазар. В този смисъл, отчитайки конкретните специфични условия на пазара на балансираща енергия, КЕВР

следва да предприеме подходящите действия, за да обезпечи посоченото правило на Регламент (ЕС) 2017/2195.

Предвид горното, при обосноваването на механизъм, който в конкретния случай да доведе до финансова неутралност на оператора на преносната система, е необходимо да бъдат отчетени факти и обстоятелства, както следва:

Постигнатите на 19.05.2024 г. стойности на цените, съответно разходите за небаланси, засягат огромна част от търговските участници по начин, застрашаващ оставането им на пазара, което не съответства на целта на Методиката и по специално на чл. 8, ал. 4 от същата. Възможността за едновременно отстраняване от пазара на толкова голям брой участници създава реален и прекомерен риск за сигурността на доставките, както и за стабилността на ЕЕС. От друга страна, прехвърлянето на финансовата тежест към участниците в балансиращите групи (производители и крайни клиенти) ще предизвика несправедливо увеличение на техните разходи, без реално същите да са допринесли с поведението си за създалата се ситуация. В този смисъл е налице несправедливо положение, при което, поради риск от отстраняване от пазара, координаторите на балансиращи групи, противно на установеното в договорите за участие в балансираща група, да искат от участниците си да им възстановят разходите за небаланси, за които именно те са поели отговорност, тоест участниците да поемат негативните финансови ефекти от грешките и неадекватните действия на съответния координатор.

От друга страна е неравнопоставено координаторите на специални балансиращи групи с участници крайните битови клиенти на регулиран пазар, операторите на преносната и електроразпределителните мрежи да поемат изцяло за своя сметка екстремните разходи за енергиен недостиг за 19.05.2024 г., тъй като, за разлика от другите координатори, те нямат право да прехвърлят разходите за небаланси на битовите клиенти, защото тези разходи са предварително определен от КЕВР ценообразуващ елемент на утвърдените им цени за действащия регулаторен период.

Необходимо е да се отчете и липсата на достатъчно време за прилагане на Методиката в тестов режим, което се дължи на спешните изменения и допълнения на ЗЕ, обн. ДВ, бр. 27 от 2024 г. Отсъствието на данни от провеждането на тестови период не дава възможност на координаторите на балансиращи групи да адаптират своевременно и по-ефективно поведението си в съответствие с новите правила за образуване на цените за енергиен излишък и недостиг, още повече, че месец май 2024 г. е първият месец, в който Методиката започва да действа.

Не на последно място е важно да се отбележи, че реализирането на значителни финансови излишъци от независимия преносен оператор от балансиращия пазар, особено от извънредни обстоятелства, възникнали в резултат на съвкупност от съвпадащи по време негативни събития, като описаните по-горе, е в противоречие с целта и принципите на Методиката.

Предвид горното, с оглед изложените факти и обстоятелства, е обосновано през настоящия регулаторен период на ЕСО ЕАД финансовият излишък на преносния оператор, реализиран от функционирането на балансиращия пазар на 19.05.2024 г., да бъде трансформиран във финансова неутралност за ЕСО ЕАД чрез извършване от дружеството на вторичен сетълмент, при който при калкулациите само на задълженията за 19.05.2024 г. на пазарните участници да се използва цена, изчислена по реда на Методиката, като за сетълмент периодите, за които се прилага чл. 8, ал. 4 от същата, се приложи и допълнителен коефициент $Kp_{SI} = \frac{50}{|CH_s|}$, (където CH_s е сумарният небаланс в електроенергийната система на Р България за период на сетълмент s) отразяващ компенсация във връзка с реализирания финансов излишък от оператора на преносната система на 19.05.2024 г.

Същевременно, вземанията на координаторите на балансиращи групи от оператора за 19.05.2024 г. не следва да се коригират, предвид обстоятелството, че те са възникнали в резултат от изключително професионалното и отговорно поведение на тези лица, които

стриктно, точно и до последния възможен момент са следели в реално време производството и потреблението в групата си, като са предприели всички необходими действия, в т.ч. чрез активно участие на пазар „в рамките на деня“, за постигане на балансиран график. Стимулирането на подобно поведение при всички координатори на балансиращи групи е основополагащата цел за създаването на балансиращия пазар, като в този смисъл координаторите, реализирали по-високи приходи, не следва да бъдат демотивирани да продължават да следят графициите си по същия прецизен и отговорен начин чрез задължаването им да върнат част от по-високите си приходи за посочената дата.

В допълнение, прилагането на горния механизъм за осигуряване на финансова неутралност на преносния оператор е обосновано единствено с оглед строго специфичните факти и обстоятелства при функционирането на балансиращия пазар в условия на кратковременно действие на Методиката поради завършващия на 30.06.2024 г. регулаторен период на ЕСО ЕАД. В този смисъл, след посочената дата такъв механизъм не може да бъде прилаган. Аргумент в този смисъл са и правата и задълженията на електропреносния оператор след неговото присъединяване към европейските платформи за балансираща енергия. Нещо повече, действие на Методиката през цял регулаторен период на ЕСО ЕАД, до регламентирането на конкретни правила за постигане на финансова неутралност на преносния оператор, обосновава финансовият излишък или дефицит да се прехвърля към ползвателите на мрежата в края на регулаторния период чрез отразяване в цените за достъп до електропреносната мрежа.

Предвид гореизложеното и на основание чл. 44, пар. 2 от Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 година за установяване на насоки за електроенергийното балансиране и чл. 43, ал. 6 от Правилника за дейността на Комисията за енергийно и водно регулиране и на нейната администрация предлагаме Комисията да обсъди следните

РЕШЕНИЯ:

1. Да приеме доклада;

2. Да задължи „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД да извърши вторичен сетълмент за датата 19.05.2024 г., при който при калкулациите само на задълженията на пазарните участници да се използва цена, изчислена по реда на Методиката, като за сетълмент периодите, за които се прилага чл. 8, ал. 4 от същата, се приложи и допълнителен коефициент $Kp_{s''} = \frac{50}{|CH_s|}$, отразяващ компенсация във връзка с реализирания финансов излишък от оператора на преносната система на 19.05.2024 г.